

Sygn. akt V U 1052/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 stycznia 2013 roku

Sąd Okręgowy w Białymstoku

V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSO Wiesława Kruczkowska

Protokolant Marta Sokolowska

po rozpoznaniu w dniu 22 stycznia 2013 roku w Białymstoku

sprawy **Spółdzielni (...) w Ł.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.**

o podstawę wymiaru składki

z udziałem zainteresowanych **W. K., K. K., A. Ł., J. Ł., Ł. Ł. i H. Ł.**

na skutek odwołania **Spółdzielni (...) w Ł.**

od decyzji **Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.**

z dnia 09 maja 2012 roku, 10 maja 2012 roku, 11 maja 2012 roku, 14 maja 2012 roku

Nr (...), (...), (...), (...), (...), (...)

I. oddala odwołanie;

II. odstępuje od obciążania Spółdzielni (...) w Ł. kosztami zastępstwa procesowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B..

Sygnatura akt: VU 1052/12

UZASADNIENIE

Spółdzielnia (...) w Ł. złożyła odwołania od decyzji (...) Oddział w B., w których wskazano podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne podlegających ubezpieczeniom pracowników za okresy zaznaczone w decyzjach, tj. W. K. – w decyzji z dnia 11.05.2012r., K. K. – w decyzji z dnia 14.05.2012r., A. Ł. – w decyzji z dnia 9.05.2012r., J. Ł. – w decyzji z dnia 9.05.2012r., Ł. Ł. – w decyzji z dnia 9.05.2012r. i H. Ł. – w decyzji z dnia 10.05.2012r.

Organ rentowy w uzasadnieniu decyzji podał, że płatnik nie uwzględnił w podstawie wymiaru oraz nie naliczył składek od wypłaconych z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych świadczeń pieniężnych z okazji Świąt Wielkanocnych i Bożego Narodzenia, z okazji Dnia Spółdzielcy, a także na indywidualny wypoczynek wakacyjny. Wysokość tych świadczeń nie została uzależniona od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracownika.

W odwołaniu od powyższych decyzji Spółdzielnia (...) w Ł. zarzuciła jej naruszenie prawa, to jest:

1) błędną wykładnię art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz. U. z 1996 r. nr 70, poz. 335 ze zm.) poprzez przyjęcie, że świadczenia socjalne wypłacone w latach 2007-2011 z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w postaci pomocy finansowej i talonów, przeznaczonych na zakupy świąteczne z okazji Świąt Bożego Narodzenia, Wielkanocy oraz dopłat na indywidualny wypoczynek urlopowy w 2009 r. i pomoc finansową pracownikom z okazji Dnia Spółdzielcy w lipcu 2007 r., nie miały charakteru świadczeń socjalnych w rozumieniu tego przepisu,

2) niezastosowanie w sprawie postanowień art. 21 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r. nr 205, poz. 1585 ze zm.) w zw. z § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, zgodnie z którymi podstawy wymiaru składek nie stanowią m. in. przychody pracowników w postaci świadczeń finansowanych ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych,

3) błędne ustalenie faktów, polegające na przyjęciu, iż przy przyznawaniu pomocy z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie była brana pod uwagę sytuacja materialna i rodzinna pracowników.

W oparciu o powyższe wносиła o zmianę zaskarżonych decyzji poprzez ustalenie podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne na dotychczasowym poziomie oraz zasądzenie od organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział B. podtrzymał swoje dotychczasowe stanowisko i wniósł o oddalenie odwołania oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Na rozprawie w dniu 27.11.2012r. Sąd połączył sprawy wszczęte na skutek odwołań od wskazanych decyzji do wspólnego rozpoznania zgodnie z art. 219 kpc.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

Odwołanie jest bezzasadne.

W toku kontroli przeprowadzonej przez organ rentowy w Spółdzielni (...) w Ł. stwierdzono, że Spółdzielnia ta udzielała pomocy pracownikom uprawnionym do korzystania z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych w formie wypłacanych kwot w gotówce lub w postaci bonów (w 2011 r.) z okazji Świąt Wielkanocnych i Bożego Narodzenia, Dnia Spółdzielcy, a także na indywidualny wypoczynek wakacyjny. W wyniku kontroli ustalono, że w celu uzyskania pomocy z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych pracownik nie składał wniosków ani oświadczeń o dochodach na osobę w rodzinie, a pomoc tę przyznawano dla wszystkich w jednakowej wysokości uzależniając ją jedynie od rodzaju umowy, okresu zatrudnienia lub przebywania na urlopie wychowawczym.

W ocenie Sądu Zakład Ubezpieczeń Społecznych w zaskarżonej decyzji zasadnie przyjął, że w wymienionych miesiącach płatnik składek powinien naliczyć i opłacić składki od wypłaconych zainteresowanym świadczeń pieniężnych z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych.

Zgodnie z art. 18 ust. 1 w zw. z art. 4 pkt 9 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r. nr 205, poz. 1585 ze zm.) podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe

stanowi przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, osiągniany przez pracowników u pracodawcy z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy. Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe oraz ubezpieczenie wypadkowe stanowi podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i ubezpieczenia rentowe (art. 20 ust. 1).

Z przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2008 poz. 164, nr 1027 ze zm.) wynika, że do ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne pracowników stosuje się przepisy określające podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe tych osób. Przy ustalaniu podstawy wymiaru składek dla pracowników nie stosuje się wyłączeń wynagrodzeń za czas niezdolności do pracy wskutek choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną a pomniejsza się o kwoty składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i chorobowe finansowane przez ubezpieczonego.

Regulacja zawarta w cytowanym art. 18 ust. 1 określa zatem, wyłącznie w sposób pozytywny, jakiego rodzaju przychód stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. Nie wymienia natomiast ani ograniczeń w tym zakresie, ani tym bardziej wyłączeń z podstawy wymiaru składek jakichkolwiek przychodów, oczywiście poza tymi, które nie są przychodami w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych. Do określenia wyłączeń z podstawy wymiaru składek niektórych rodzajów przychodów został natomiast zobowiązany minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego na podstawie delegacji ustawowej zawartej w art. 21 powołanej ustawy.

Wydane na podstawie tej delegacji rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. nr 161, poz. 1106) w § 2 ust. 1 pkt 19 stanowi, że podstawy wymiaru składek nie stanowią świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

Działalność socjalna została zdefiniowana w art. 2 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz. U. z 2012 r. poz. 592 ze zm.). Zgodnie z tym przepisem za działalność socjalną uważa się usługi świadczone przez pracodawców na rzecz różnych form krajowego wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej, sportowo-rekreacyjnej, udzielanie pomocy materialnej - rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową. Należy także pamiętać, iż zgodnie z art. 8 ust. 1 przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu.

Brzmienie art. 8 ust. 1 nie upoważnia do przyznawania osobom uprawnionym prawa do świadczeń socjalnych w takiej samej wysokości. Byłoby to bowiem w istocie przyznawanie tym osobom dodatku do wynagrodzenia. Przepis ten wyraźnie natomiast określa związek pomiędzy wartością przyznawanego świadczenia a łącznie rozpatrywaną sytuacją życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej. To powiązanie może oznaczać tylko jedno: im gorsza jest sytuacja osoby uprawnionej, tym wyższe powinno być świadczenie. Nakłada to na przyznających świadczenia obowiązek indywidualnej (w żadnym wypadku zbiorowej) kwalifikacji wniosków.

W sprawie tzw. kryteriów socjalnych kilkakrotnie wypowiedział się Sąd Najwyższy. W wyroku z dnia 16 września 2009 r., I UK 121/09, OSNP 2011/9-10/133, Sąd Najwyższy stwierdził: "Podstawowa zasada dysponowania środkami funduszu została określona w art. 8 ust. 2 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Od tej zasady nie ma wyjątków. Nawet regulamin funduszu nie może jej zmienić. Stąd świadczenia wypłacone przez pracodawcę z pominięciem tej reguły nie mogą być oceniane w sensie prawnym jako

świadczenia socjalne, a jeżeli tak, to nie mogą korzystać z uprawnień przyznanych tym świadczeniom przez system ubezpieczeń społecznych".

W innym orzeczeniu (wyrok z dnia 16 sierpnia 2005 r., I PK 12/05, OSNP 2006/11-12/182), Sąd Najwyższy podniósł z kolei, że nawet niewielkie zróżnicowanie świadczeń, w sytuacji gdy pracownik posiadający bardzo wysokie dochody otrzymuje świadczenie niewiele mniejsze od pracowników uzyskujących niskie dochody, powoduje niezachowanie kryterium socjalnego. W wyroku tym Sąd Najwyższy dodatkowo wskazał, że wydatkowanie środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych z zastosowaniem kryterium stażu pracy, bez uwzględnienia kryterium socjalnego i sprzeczne z zakładowym regulaminem świadczeń socjalnych jest niezgodne z ustawą w rozumieniu art. 8 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

W wyroku z dnia 20 sierpnia 2001 r. I PKN 579/00, OSNAPIUS 2003/14/331 Sąd Najwyższy dodatkowo stwierdził, że wykluczone jest przyznawanie ulgowych usług i świadczeń z funduszu ogółowi uprawnionych w tej samej wysokości, według zasady „każdemu po równo”. Zdaniem Sądu Najwyższego, doświadczenie życiowe pokazuje, że jest mało prawdopodobne, by dwie osoby uprawnione pozostawały w jednakowej sytuacji materialnej, życiowej i rodzinnej, a tylko taka (lub bardzo zbliżona) pozwalałaby na przyznanie świadczeń w tej samej wysokości. Tym bardziej, więc możliwość taką należy wyłączyć, gdy uprawnionymi jest kilka, kilkanaście czy kilkadziesiąt osób.

Odnosząc się do powołanego przez płatnika składek wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2008 r., II PK 74/08, OSNP 2010/7-8/88 należy zauważyć, że orzeczenie to zostało wydane w odmiennym stanie faktycznym, a dotyczyło zakwalifikowania działalności w postaci imprez masowych, jak pikniki, „andrzejki”, organizowanie wycieczek jako mieszczących się w pojęciu działalności socjalnej, nie stanowiących jednocześnie ulgowych świadczeń usług, do których ma zastosowanie kryterium socjalne określone w art. 8 ust. 1.

Stosownie do art. 8 ust. 2 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu, z uwzględnieniem ust. 1, oraz zasady przeznaczania środków Funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej określa pracodawca w regulaminie. Wydany na tej podstawie regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych stanowi źródło prawa pracy na podstawie art. 9 kp. Skoro określa on także "zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu", jest więc wiążący nie tylko w zakresie ogólnych zasad (kryteriów) podziału środków funduszu świadczeń socjalnych, ale także w odniesieniu do ustanowionego w nim trybu ich przyznawania pracownikom, uwzględniającego indywidualną ocenę każdego przypadku według przyjętych kryteriów.

Z regulacji zawartej w art. 8 wymienionej ustawy wynika, że pracodawca nie może wydatkować środków Funduszu niezgodnie z treścią regulaminu zakładowej działalności socjalnej (ust. 2), przy zastosowaniu kryterium innego niż socjalne. Przyznanie świadczeń z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych niezależnie od sytuacji majątkowej, życiowej czy rodzinnej uprawnionych prowadzi do sytuacji, w której świadczenia te nie stanowią świadczeń socjalnych podlegających wyłączeniu z podstawy wymiaru składek.

Regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych Spółdzielni (...) w Ł. z 02 stycznia 2002 r. określa w § 6, że środki funduszu przeznacza się m. in. na finansowanie wypoczynku w formie dopłat do wypoczynku organizowanego przez pracowników zakładu, pomocy pieniężnej lub rzeczowej w formie bonów towarowych dla pracownika przyznawanej na podstawie uchwał działającego związku zawodowego. Przyznanie oraz wysokość dopłat z funduszu do usług i świadczeń socjalnych dla osób uprawnionych uzależnia się od ich sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej. Podstawą przyznania pomocy socjalnej finansowanej z Funduszu jest wniosek osoby uprawnionej, poparty jej oświadczeniem o wysokości dochodu przypadającego na osobę w rodzinie (§ 10 i 11).

Poczynione przez organ rentowy w toku kontroli ustalenia znajdują pełne oparcie w dokumentacji przedstawionej przez odwołującą. Prowadzą one

do wniosku, iż w celu uzyskania pomocy z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych pracownik nie składał wniosków ani oświadczeń o dochodach na osobę w rodzinie, a pomoc tę przyznawano dla wszystkich w jednakowej wysokości uzależniając ją jedynie od rodzaju umowy, okresu zatrudnienia lub przebywania na urlopie wychowawczym.

Analiza dowodów zgromadzonych w sprawie prowadzi do wniosku, że Spółdzielnia (...) w Ł. przyznając świadczenia nie zastosowała kryterium socjalnego, bowiem nie badała sytuacji materialnej, rodzinnej i życiowej poszczególnych pracowników. Pracownicy nie składali oświadczeń o sytuacji rodzinnej i majątkowej w spornym zakresie. Wartość przyznawanych świadczeń nie była zróżnicowana kwotowo, zależnie od sytuacji socjalnej pracownika. Okoliczności te potwierdzili przesłuchani w sprawie VU 944/12: Prezes spółdzielni A. Ż. (k. 24, 54-55), K. M. (k. 28) oraz świadkowie K. P. (k. 26, 50-51) i B. R. (k. 52-53).

A. Ż. wyjaśnił, że do przyznania świadczeń z okazji Świąt Wielkanocy, Bożego Narodzenia oraz z okazji Dnia Spółdzielcy nie stosowano i nie badano sytuacji rodzinnej, materialnej każdego pracownika oddzielnie, ponieważ wnioskowała o to organizacja związkowa. Nie żądano od pracowników złożenia oświadczeń o sytuacji rodzinnej i majątkowej stanowiącego załącznik do regulaminu, bo uznano, że w tym zakresie wystarczające są rozmowy z załogą. Świadek K. P. pełniący funkcję przewodniczącego komisji zakładowej (...) przy Spółdzielni (...) w Ł. zeznał, że przy przyznawaniu świadczeń objętych zaskarżoną decyzją nie była badana sytuacja rodzinna i materialna każdego pracownika z osobna. Jego zdaniem, biorąc pod uwagę wyłącznie zarobki w spółdzielni, należy uznać, że sytuacja wszystkich pracowników jest podobna. Dlatego świadczenia były przyznawane w jednakowej wysokości. Również K. M. przyznała, że zakład pracy przy przyznawaniu świadczeń nie żądał oświadczenia o sytuacji rodzinnej i majątkowej od każdego pracownika osobno.

Z powyższych ustaleń wynika, że płatnik składek przyznając przedmiotowe świadczenia z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie dopełnił obowiązku wynikającego z art. 8 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, bowiem nie zbadał sytuacji życiowej uprawnionych pracowników, ze szczególnym uwzględnieniem ich warunków rodzinnych i materialnych. Przy przyznawaniu omawianych świadczeń nie zbadano dochodu przypadającego na członka rodziny.

Tym samym należy uznać, że sporne przychody pracowników nie miały charakteru socjalnego, co oznacza, iż powinny zostać uznane za przychody stanowiące podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne oraz zdrowotne. Nie zachodziło tu bowiem wyłączenie przewidziane w § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe.

Sąd oddalił wniosek pełnomocnika odwołującej się o przesłuchanie zainteresowanych na okoliczność ich sytuacji materialnej oraz czy były podstawy do przyznania im świadczeń. Jak wynika z poczynionych ustaleń odwołująca się przed przyznaniem świadczeń nie badała sytuacji rodzinnej i majątkowej pracowników, do czego była zobowiązana regulaminem i ustawą. Zatem ustalanie obecnie, jaka była sytuacja materialna zainteresowanych pod kątem podstaw do przyznania świadczeń pozostawało bez wpływu na rozstrzygnięcie (art. 217 § 3 kpc).

Mając na uwadze powyższe rozważania Sąd orzekł jak w sentencji na podstawie art. 477¹⁴ § 1 kpc.

Sąd odstąpił od obciążania odwołującej się kosztami zastępstwa procesowego ZUS na zasadzie art. 102 kpc. Sąd zastosował powyższe odstępstwo od reguły określonej art. 98 § 1 kpc, biorąc pod uwagę precedensowy charakter sprawy, znaczną ilość jednakowych spraw z identyczną treścią odpowiedzi na odwołanie i związany z tym niższy nakład

pracy, zgodnie z wnioskiem odwołującej się, a także nadmierne obciążenie Spółdzielni kosztami przy dużej ilości spraw.